

TÜRKİYE VERİLERİNE GÖRE ÖZEL SEKTÖRDE BAĞIMLI ÇALIŞANLAR AÇISINDAN SOSYAL PARAFİSKAL GELİR (PRİM) ESNEKLİĞİ VE CANLILIĞININ TAHMİN EDİLMESİ

Mehmet Bulut¹ - Veli Ağören² - Neşe Abuk³ - Şirin Ocaklı⁴

ÖZET

Prim esnekliği ve prim canlılığı benzer kavramlar olup literatürde birbirleri yerine kullanılabilir. Ancak, bu iki kavram tamamen farklı anlamlar taşımaktadır ve doğru kullanılması önem arz etmektedir. Vergi canlılığı kavramı devlet düzenlemelerinin etkilerini barındırırken, vergi esnekliği devlet düzenlemelerinin etkileri yok sayılarak hesaplanmaktadır.

Sıklıkla vergiye dayalı çalışmalarda kullanılan esneklik ve canlılık kavramları, bu makalede Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) primlerini incelemek için kullanılmaktadır. Prim esnekliği ve prim canlılığı ekonometrik yöntemlerle modellenerek SGK Reformunun etkisi analiz edilmektedir. Modelleme çalışması için Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GYİH) ile özel sektör çalışanlarından toplanan SGK primleri kullanılmıştır. Çalışma sonuçları, SGK Reformunun prim esnekliğini artırarak, sosyal güvenlik sistemini güçlendirdiğini göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Sosyal Güvenlik, Prim Esnekliği, Prim Canlılığı, Sosyal Parafiskal Gelir, Prim

¹ Dr, Gençlik ve Spor Bakanlığı EKA Genel Müdür Yardımcısı

² Sosyal Güvenlik Uzmanı, SGK

³ Sosyal Güvenlik Uzmanı, SGK

⁴ Sosyal Güvenlik Uzmanı, SGK

ESTIMATION OF SOCIAL PARAFISCAL INCOME (PREMIUM) ELASTICITY AND BUOYANCY FOR PRIVATE SECTOR WORKERS IN TURKEY

Mehmet Bulut - Veli Ağören - Neşe Abuk - Şirin Ocaklı

ABSTRACT

Premium elasticity and buoyancy are similar notions that frequently used instead of each other in literature. But, in fact, these two terms are considerably different in meaning. While premium buoyancy involves the effects of the governmental arrangements, premium elasticity completely disregards the role of state.

In this article, the effect of Turkish Social Security Reform on premiums is evaluated by elasticity and buoyancy method. The data set analyzed in the empirical study covers Gross Domestic Product and the premiums collected from private sector workers between January, 2003 and June, 2011. Results indicate that Reform strengthens the social security system by increasing the elasticity of the premiums.

Keywords: Social Security, Premium Elasticity, Premium Buoyancy, Social Parafiscal Income, Premium

1. GİRİŞ

Mali iktisat literatüründe esneklik özellikle vergi gelirlerini analiz etmek için sıklıkla kullanılan bir yöntemdir. Vergi esnekliği, vergi politikalarını anlamak ve karşılaştırmakta kullanılan en temel yöntemlerdendir. Vergi esnekliği kavramı her ne kadar ekonomideki değişimler karşısındaki vergi gelirlerinin değişim gücünü içeriyor olsa da idare tarafından gerçekleştirilen değişik düzenlemeler yani otomatik (kendiliğinden) olmayan etkenler bu kavramın içinde yer almamaktadır. Bu durum, analiz sonuçlarının yanlış yorumlanmasına neden olabilmektedir. Bu sorunu ortadan kaldırmak için, canlılık kavramı esneklik ile beraber yorumlanıp analiz edilmelidir.

Canlılık ve esneklik metotları yaygın olarak vergi değerlendirmeleri için kullanılsa da sosyal parafiskal gelir olan SGK primleri için de uygulanabilir niteliktedir. SGK primlerini esneklik ve canlılık ölçümleri ile değerlendirme fikri, prim gelirlerinin incelenmesine yeni bir bakış açısı getirmektedir. Bu makalede amaç esneklik ve canlılık kavramları arasındaki farkı vurgulayarak 01/10/2008 tarihinde gerçekleştirilen Sosyal Güvenlik Reformunun etkisini incelemektir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

a) Sosyal Parafiskal Gelir (Prim) Kavramı

Parafiskalite, yunanca kökenli bir kelime olan “para” ön eki ile Fransızca kökenli “fiskalite” kelimesinin birleşiminden oluşmuş bir kavramdır. Para ön eki mukabil, etrafında, hemen hemen gibi anlamlara gelirken; fiskalite kelimesi ise vergicilik anlamına gelmektedir. (Öncel, 1983:7). Bu itibarla parafiskalite kavramı temel olarak “hemen hemen vergi gibi”, “vergi benzeri” anlamında kullanılmaktadır.

Yasal tanımlamalarının 1950’li yıllara dayandığı parafiskalitenin ilk tanımını Fransız Maliyeci J.G. Merigot tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre parafiskalite; ekonomik ve sosyal müdahalecilik rejiminde belirli amaçlara harcanmak üzere güdümlü ekonomik örgütler, meslek örgütleri veya sosyal yardım örgütleri hesabına bu örgütler veya devletin mali mercileri tarafından resen tahsil edilen bütçe dışı gelirlere yönelik vergileme tekniğidir (Tüğen, 1993:6).

Parafiskal gelirler, Aykut Herekmen tarafından sosyoekonomik alanda devlet müdahaleciliğinin gelişmesi sonucu artan kamu harcamalarının bir kısmını karşılayarak belirli amaçların gerçekleştirilmesi için kurulan kamu

veya yarı kamu niteliğindeki ekonomik, sosyal veya mesleki örgütlere, bu amaçlarının finansmanına tahsis edilmek ve bunların hizmetlerinden yararlananlardan zorunlu olarak tahsil edilmek üzere, kamu otoritelerince gelir toplama yetkisinin verilmesiyle ortaya çıkan bütçe dışı bir çeşit kamu gelir türü olarak tanımlanmıştır (Herekmen, 1972: 11).

Bu tanımlamalar ışığında, parafiskal geliri kamu kuruluşu niteliği taşıyan bir ekonomik, mesleki veya sosyal kuruluşun yaptığı hizmetler nedeniyle, bu kuruluşlar veya merkezi idare tarafından dolaylı veya dolaysız şekilde yararlanan kişilerden toplanan, cebri, karşılıklı, devlet bütçesi içinde yer almayan ödemeler şeklinde tanımlamak mümkündür.

Sosyal parafiskal gelirler ise özel kanunlarla kurulmuş olan sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılan prim ödemelerinden oluşmaktadır (Akdoğan, 1996:341). Diğer bir ifadeyle, sosyal parafiskal gelirler, sosyal güvenlik hizmetlerini sunan sosyal sigorta niteliğindeki kuruluşların tahsil ettikleri gelirlerdir (Edizdoğan, 2007: 95).

b) Prim Esnekliği

Etkin bir mali sistem ekonomideki değişikliklere karşı duyarlı olmalıdır. Bu duyarlılığın ölçümünde esneklik analizi önemli bir rol oynamaktadır. Prim esnekliği, prim gelirlerindeki artışın GSYİH'deki artışa yüksek olması durumunda büyümektedir. Prim gelirlerindeki yüzde artışın GSYİH'deki (Rasheed, 2006:4) yüzde artışa oranının 1'den büyük olması sosyal güvenlik sisteminde prim esnekliğin yüksek olduğunu göstermektedir. Esnek bir prim sistemine sahip bir ekonomi, bütçe politikaları açısından büyük önem arz etmektedir. Esnek bir prim sisteminin varlığı halinde primlerin otomatik stabilizatörlük özellikleri ortaya çıkmakta ve müdahaleye gerek kalmaksızın ekonominin durumuna göre kendiliğinden ayarlamalar olmaktadır.

Bu doğrultuda, genel olarak prim esnekliğini, belirli bir sosyal güvenlik yapısında gayri safi yurt içi hasıla (GSYİH) ile prim gelirleri arasındaki ilişkiyi ölçen bir kavram olarak tanımlamamız mümkündür (Mishra, 2005:4).

Prim esnekliği ölçümlerinde iki farklı yöntemde hesaplama yapılabilir ve her ikisi de bizleri farklı sonuçlara götürmektedir. Bunlardan birincisi, prim matrahındaki (prime esas kazançtaki) bir değişikliğin prim gelirlerini nasıl değiştirdiği ile ilgilidir ve prim gelirinin matraha olan esnekliği olarak adlandırılmaktadır. Söz konusu esneklik aşağıdaki şekilde formüle edilmektedir:

$$(\partial P / \partial M) * (M / P) ;$$

M: Matrah P: Prim geliri,

İkincisi ise milli gelirdeki bir değişikliğin prim gelirlerini nasıl değiştirdiği ile ilgilidir ve matrahın milli gelire olan esnekliği olarak ifade edilmektedir. Söz konusu esneklik ise aşağıdaki şekilde formüle edilmektedir:

$(\partial P / \partial GSYİH) * (GSYİH / P)$; P: Prim geliri GSYİH: Gayrisafi Yurtiçi Hasıla,

Kamu harcamalarının hızı mili gelirdeki artış hızından daha fazladır. Bütçe açığı vermemek ve kamu finansmanı açısından artışı karşılayabilmek için esnek bir prim yapısı gerekmektedir (Kuştepelı ve Şapçı: 2006: 7).

c) Prim Canlılığı

Prim canlılığını prim esnekliğinden ayıran en önemli nokta kapsamıdır. Nitekim prim canlılığı kavramı, prim esnekliği kavramını kapsayan bir özelliğe sahiptir. Prim esnekliği milli gelirdeki değişimler karşısında prim gelirlerinde otomatik değişimleri, prim canlılığı ise prim gelirlerindeki otomatik değişimlerle birlikte idarece alınan önlemler neticesinde ortaya çıkan gelir değişimlerini anlatmaktadır (Durmuş, 2003: 215-216). Bu itibarla devletçe alınan önlemler sonucunda ortaya çıkan prim geliri değişimlerinin prim esnekliğine eklenmesi halinde prim canlılığı kavramına ulaşılmaktadır (Haughton, 1998:1-3). Ancak, her idari düzenleme vergi gelirlerini artırıcı bir etki ortaya çıkartmayabilmektedir. Prim gelirlerinin azalmasına neden olacak düzenlemelerin söz konusu olması durumunda prim esnekliği miktarının prim canlılığı miktarından yüksek olması anlamına gelmektedir. Ancak bu durum prim canlılığının prim esnekliğini kapsamadığı sonucunu ortaya çıkarmaz. Bu durumun sebebi idari düzenlemelerin negatif etkiye neden olabilmesidir.

Prim esnekliğinin ve canlılığının yüksek olması istenilen bir durumdur çünkü devletin harcamaları genelde hızlı bir şekilde artmakta ve bunların finansmanında da primler önemli bir rol almaktadır. Dolayısıyla gayrisafi milli hasıladaki büyüme ile birlikte primlerin de artması devlet harcamalarının finansmanı açısından önemlidir. Çünkü devletler siyasi nedenlerden dolayı vergi ve prim koymaktan kaçınmaya çalışmaktadırlar (Mansfield: 1972: 1).

d) Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Özel Sektörde Bağımsız Çalışanlar

5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar sigortalı sayılmıştır. Maddenin ikinci fıkrasında hizmet akdine tabi olmamakla beraber ilgili kanunlarında yaptıkları iş bakımından hizmet akdi olarak tarif

edilen işleri yapanlar ile kamu idarelerinde çalışıp 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendine tabi olması öngörülmemiş olanlar da 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılmıştır.

Bu kapsamdaki sigortalılar uzun vadeli, kısa vadeli ve genel sağlık sigortaları bakımından bu sigorta kollarının tamamına ya da bir kısmına tabi tutulacaklardan, alınacak primlerin sigortalı hissesi sigortalıların ücretlerinden kesilerek kendi hisseleri ile birlikte işverenler tarafından Kuruma ödenecek, hizmetlerin bildirimini ise aylık prim ve hizmet belgesiyle işverenler tarafından yapılacaktır.

Bu kapsamda sigortalı sayılabilmek için, sigortalının işveren veya işveren vekili ya da alt işveren tarafından işe alınıp, hizmet akdine tabi çalıştırılması veya işe başlatılması gerekir. Bu kapsamda hizmet akdine tabi sigortalı sayılanlar için sigortalılık, çalışmaya, mesleki eğitime veya staja, başladıkları tarihten itibaren başlar.

Hizmet akdine tabi sigortalı sayılanlar, çalışmaya, mesleki eğitime veya zorunlu staja başladıkları tarihten en geç bir gün önce Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği ekinde yer alan "Sigortalı İşe Giriş Bildirgesi" ile işverenleri tarafından Kuruma bildirilecektir.

3. TÜRK SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN REFORMUN GENEL ÇERÇEVESİ

Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde gerçekleştirilen reformun uygulamaya yönelik ayağı 01/10/2008 tarihinde yürürlüğe girmiş olan 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile hayata geçirilmiştir. Eski sistemde bağımlı çalışanlar, bağımsız çalışanlar ve kamu görevlileri için üç ayrı Kurum olduğundan, her yasa ayrı ayrı kendi kapsamını belirlemiş durumdaydı. 5510 sayılı Yasa bu grupları 506, 5434.1479 sayılı Yasalardaki düzenlemeleri tekrarlayarak kapsamında tutmuş ancak işçileri 4,I,a'lı, bağımsızları 4,I,b'li, kamu görevlilerini 4,I,c'li olarak adlandırmıştır.

Söz konusu yasa ile getirilen düzenlemelerin temelleri aşağıdaki şekildedir;

- 506 sayılı Kanunda üç ayrı sigorta dalı olarak (iş kazası meslek hastalığı, hastalık, analık) düzenlenmiş olan kısa vadeli sigorta dalları, 5510'da tek bir sigorta dalı gibi düzenlenmiştir (Canpolat, 2010:17).

- Geçici iş göremezlik ödeneğine hak kazanma bakımından 506'da 120 gün olan prim ödeme koşulu 90 güne indirilmiş, bunun yanında primin

ödenmesi değil, bildirilmiş olması yeterli bulunmuştur (m. 18/b) (Canpolat, 2010:76).

- Hak sahiplerine ölüm geliri bağlanması açısından 5510'da önemli bir değişiklik getirilmiştir. Ana babanın ölüm gelirinden pay alabilmesi için, eş ve çocuklardan artmış olması hem 506'da hem de 5510'da aranmaktadır. 5510 ana babanın 65 yaşın üzerinde olması halinde artış aramamakta, 65 yaşını dolduran ana babaya toplam %25 oranında pay vermektedir.

- Genel sağlık sigortası (GSS) sistemi getirilmiş olup bir süreç dahilinde tüm nüfusun GSS kapsamına alınması amaçlanmıştır.

- İş kazası ve meslek hastalığı sigortası primi 506 sayılı Yasada 1.5-7 olarak düzenlenmişti. 5510 sayılı Yasa primi 1-6.5 olarak düzenlemiştir. İş kazası meslek hastalığı priminin belirlenmesinde 12 tehlike sınıfı bulunmaktadır ve her sınıf 3 dereceye ayrılmıştır.

- 506 sayılı Yasa döneminde Devlet katkısı sadece işsizlik sigortasında ve %1 oranında idi. Devlet katkısı 5510 sayılı Yasanın getirdiği yeniliklerdendir. 5510 sayılı yasanın 81. maddesinin son fıkrasına göre; Devlet, Kurumun ay itibarıyla tahsil ettiği malullük, yaşlılık, ölüm ve genel sağlık sigortası priminin dörtte bir oranında Kuruma katkıda bulunacaktır.

- 5763 sayılı Kanunla 1.10.2008'den itibaren 5 puanlık işverenlere indirim yapılmıştır.

- İşverenler hakkında yapılan ihale konusu işler ile ilgili uzlaşma uygulaması getirilmiştir.

- İdari para cezalarında düzenleme yapılmıştır.

- Kayıtdışılığın önüne geçmek maksadıyla diğer kamu kurumları ile veri paylaşımına yönelik düzenlemeler yapılmıştır.

- Denetimde etkinliği artırmaya yönelik düzenlemeler yapılmıştır.

4. PRİM CANLILIĞI VE ESNEKLİĞİNİN TAHMİN EDİLMESİ

4.1 Ekonomik Yöntem ve Veriler

Bu çalışma, Ekim 2008'de yürürlüğe giren Sosyal Güvenlik Reformunun etkinliğini prim esnekliği ve canlılığı analizleri ile değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Analiz için kullanacağımız veri seti Ocak 2003 – Haziran 2011 tarihleri arasındaki GSYİH verileri ile SGK tarafından toplanan primleri kapsamaktadır. SGK primleri aylık periyotlarla toplanırken GSYİH çeyrek dönemlerde hesaplanmaktadır. Ancak, bu verileri analiz edebilmek için, verilerin aynı zaman dilimlerinde gözlemlenmesi gerekmektedir. Bu sorunu

ortadan kaldırmak için ya GSYİH aylık formata ya da primler çeyrek dönem formatına dönüştürülmelidir. Aylık veriler daha detaylı bilgi yansıttığından, primlerde veri kaybına neden olmamak için GSYİH verileri aylık formata indirgenecektir.

4.2 Uygulanacak Metotlar

Önceden bahsedildiği gibi SGK primlerinin esneklik ve canlılık karşılaştırması SGK Reformunun etkinliği değerlendirmek için kullanılacak temel yöntemdir. İlk olarak, prim canlılığı aşağıdaki model ile hesaplanacaktır:

$$\ln(P) = \beta_0 + \beta_1 \ln(GSYİH) + e$$

4.2.1

Prim canlılığını test edeceğimiz model 4.2.1'de görüldüğü üzere primlerin ve GSYİH'nin ham hali yerine logaritmik formları üzerinde kurulmuştur. Bunun sebebi elimizdeki veriyi popülasyon etkisinde arındırıp daha mantıklı sonuçlar elde etmektir.

4.2.1'deki modelde β_1 katsayısının tahmini değeri, SGK primlerinin canlılık katsayısını ifade etmektedir. Kurulan modelin istatistiksel olarak anlamlılığından emin olmak için β_1 değerine t testi yapılması gerekir. Modelin anlamlı bulunması durumunda, canlılık katsayısı 1'den büyük olursa prim canlılığı vardır denilebilir.

Prim esnekliği modeli ile prim canlılığı arasında oldukça az bir fark vardır. Prim esnekliği, devlet müdahalelerinin etkisi olmadan sadece otomatik değişiklikleri kapsadığı için, modele otomatik değişikliklerin etkisini ifade eden bir kukla değişken eklenecektir. Bu durumda prim esnekliği modeli aşağıdaki şekilde kurulacaktır:

$$\ln(P) = \alpha_0 + \alpha_1 \ln(GSYİH) + \alpha_2 \text{kukladeğişken} + e$$

4.2.2

4.2.1'de belirtildiği üzere GSYİH, Sosyal Güvenlik primleri üzerine modellenir. Ancak modele yeni bir kukla değişken eklenir. Kukla değişken devlet müdahalelerinin olmadığı yıllardaki verileri ifade etmektedir. Bu nedenle devlet müdahalelerinin etkileri de dikkate alınarak, kukla değişken, SGK Reformundan önceki yıllar için 1, diğer yıllar için ise 0 değerini alacaktır. Daha önce belirtildiği gibi SGK Reformu 2008 yılı Ekim ayında yürürlüğe girmiştir. Ancak prim tahsilatlarının yeni uygulamaya geçişinin biraz zaman

alması nedeniyle, ampirik analizde kukla değişkenin kesim noktası 2009 yılı Ocak ayı olarak alınacaktır.

4.2.2’de α_1 ’in tahmin değeri esneklik katsayısı olarak tanımlanır ve bu katsayının 1’den büyük olması durumunda sosyal güvenlik primleri esneklik denilebilir.

5. AMPİRİK ÇALIŞMA

5.1 Prim Esnekliği Analiz Sonuçları

Vergilerde olduğu gibi, ekonomik denge için prim esnekliği oldukça önemlidir. Prim gelirleri ve GSYH’deki paralel değişimler ekonomiyi dengede tutmaya yardım eder. Dolayısıyla prim gelirlerinin esnek olması ekonomistlerin bekledikleri bir durumdur. Sosyal güvenlik primleri için 4.2.2’deki modelin doğrusal regresyon ile sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 1. Prim Esnekliğinin Doğrusal Regresyon Sonuçları

	Katsayı	t-istatistiği	p-değeri	Anlamlılık Derecesi
Kesişim	-5.6783	-9.0029	0.0000	95%
GSYH	1.1359	32.9535	0.0000	95%
Kukla Değişken	-0.1754	-7.4126	0.0000	95%

Tablo 1’deki p-değeri sütununda gördüğümüz değerlerin 0.05’ten küçük olması ilgili değişkenlerin model içinde istatistiksel olarak %95 anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu durumda, model 4.2.2’de kesişim katsayısı (α_0) değeri %95 anlamlılık derecesinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Esneklik katsayısının tahmini değeri (α_1) ise 1,1359 olarak bulunmuş olup p-değeri 0.05’ten küçük olduğu için anlamlı bulunmuştur. Bu katsayı 1’den büyük olduğu için Türkiye’de Sosyal Güvenlik Primleri esnek yapıya sahip olduğu sonucuna ulaşıyoruz.

5.2 Prim Canlılığı Analiz Sonuçları

Hesaplanan prim esnekliği değeri 1’e yakın olduğu için, primlerin ekonomik değişikliklerden çok etkilenmediği söylenebilir. Ancak analiz sonuçlarına göre prim canlılığı prim esnekliğinden yüksek çıkarsa devlet müdahalelerinin yararlı olduğu sonucuna varılabilir.

Tablo 2. Prim Canlılığının Doğrusal Regresyon Sonuçları

	Katsayısı	t-istatistiği	p-değeri	Anlamlılık Derecesi
Kesişim	-8.7677	-14.9272	0.0000	95%
GSYH	1.3008	39.8254	0.0000	95%

Tablo 2’de kesişim katsayısının p-değeri 0.05’ten küçük olduğu için kesişim katsayısı (β_0) anlamlı bulunmaktadır. Ayrıca, canlılık katsayısının tahmini değeri (β_1) 1,3008 olarak bulunmuştur. Bu katsayı 1’den büyük olduğu için Sosyal Güvenlik primlerinin canlılık özelliğine sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca Tablo 1’den hatırlanacağı gibi hesaplanan esneklik katsayısı 1,1359 olup canlılık katsayısı değerinden küçüktür. Bu durum, devlet düzenlemelerinin, mevcut sosyal güvenlik sistemi üzerinde prim gelirlerini artırıcı olumlu etkilere sahip olduğu çıkarımını yapmamızı sağlamaktadır.

Tablo 3. Prim Esnekliği ve Prim Canlılığının Karşılaştırılması

	Canlılık Katsayısı	Esneklik Katsayısı
Sosyal Sigorta Primleri	1.3008	1.1359

6. SONUÇ

Bu çalışmada, literatürde sıklıkla birbiri yerine kullanılan esneklik ve canlılık kavramları arasındaki farkı ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu çok önemli fark göz ardı edildiğinde, esneklik araştırması sonucu elde edilen sonuçlar yanlış yorumlanacaktır. Esnekliği doğru tahmin edebilmek için, modelden devlet uygulamalarından kaynaklanan etmenleri çıkarmak gerekmektedir. Bu gereklilik düşünüldüğünde saf esnekliği ölçebilmek oldukça güçtür.

Esneklik ve canlılık kavramlarının tahmin edildiği bir çalışmada esnekliğin canlılığa göre yüksek çıkarsa devlet uygulamalarının negatif etkisi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Buna karşın, yüksek canlılık değerleri, idari müdahalelerinin ekonomik anlamda olumlu sonuçlar ürettiğini göstermektedir. Her ne kadar, yetkililer yürürlüğe giren uygulamaların veya alınan önlemlerin esnekliği artıracak olduğunu düşünseler de idare tarafın-

dan alınmayan başka önlemler veya aynı dönemde yapılan başkaca olumsuz düzenlemeler gelirlerde artış yerine azalışa neden olabilmektedir. Dolayısıyla, esneklik ve canlılığın farklı kavramlar olduğu bilinerek analizler üretilmesi idari düzenlemelerin başarısını ölçmek anlamında oldukça önemlidir.

Bu çalışmada, canlılık ve esneklik kavramları Sosyal Sigorta Reformu üzerinden incelenmiştir. Sosyal Sigorta Primlerinin esneklik ve canlılık değerleri Sosyal Sigorta sistemindeki köklü değişim çerçevesinde tahmin edilip değerlendirilmiştir. Tablo 3’de de görüldüğü üzere prim canlılığı katsayısı 1.3008 ve prim esnekliği katsayısı 1.1359 olarak bulunup ve iki değerinde 1’den büyük olduğu görülmektedir. Esneklik katsayısının 1’den büyük olması sosyal güvenlik primlerinin esnek bir yapıya sahip olduğunu ifade etmektedir. Bir başka deyişle, sosyal güvenlik prim gelirlerindeki artış GSYH’deki artışa kıyasla daha fazladır. Bu da ekonomik stabilizasyon sağlanması açısından olumlu bir gelişmedir.

Tablo 3’den anlaşılacağı üzere prim canlılığı katsayısı prim esnekliği katsayısından büyüktür. Bu durum idarece yapılan düzenlemelerin yani Sosyal Güvenlik Reformunun prim gelirlerini artırıcı, olumlu bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır.

Elde ettiğimiz sonuçlar doğrultusunda prim canlılığının prim esnekliğinden yüksek olduğu gözlenmektedir. Bu nedenle, ülkemizde 01/10/2008 tarihinde gerçekleştirilen Sosyal Güvenlik Reformunun amaçlandığı gibi prim gelirlerini artırıcı bir düzenleme olduğu anlaşılmaktadır. Bir başka deyişle, Reform, Sosyal Güvenlik Sisteminin prim etkinliğini artırmıştır.

KAYNAKLAR

- AKDOĞAN, A. (1996) Kamu Maliyesi, Gazi Büro Kitabevi.
DURMUŞ M., (2003) Ekonomik İstikrarın Sağlanması ve Kalkınmanın Finansmanı Bağlamında Maliye Politikaları, Teori ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi, Yaklaşım Yayınları.
EDİZDOĞAN, N., GİRAY, F. (2007) Teoride ve Türkiye’de Parafiskal Gelirler, Ezgi Kitabevi.
ERTEK, T. (1996) Ekonometriye Giriş.

HAUGHTON, J. (1998) "Estimating Tax Buoyancy, Elasticity and Stability", http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNACE024.pdf.

HEREKMEN, A. (1972) Teoride ve Türkiye'de Parafiskal Gelirler, EİTİA Yayını.

KUŞTEPELİ Y., ŞAPÇI O. (2006) "Personel Income Tax Elasticity in Turkey 1975 - 2005", Discussion Paper Series, No:06/01, July.

MANSFIELD, C. Y. (1972) "Elasticity and Buoyancy of a Tax System: A Method Applied to Paraguay", IMF Staff Papers, Vol. 19, July.

MISHRA, S.P. (2005) "Elasticity and Buoyancy of Sales Tax İn Jharkhand", A Fiscal Policy Analysis Cell (FPAC) Project Government of Jharkhand, September.

ÖNCEL, T. (1983) Parafiskal Yükmlülükler, Güryay Matbaası.

RAJARAMAN, I., GOYAL R., KHUNDRAPAM, J.K. (2005) "Tax Buoyancy Estimates for Indian States", http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=826345.

RASHEED, F. (2006) "An Analysis Of The Tax Buoyancy Rates İn Pakistan", Market Forces, Vol.2, No.3, October.

TÜĞEN, K. (1993) Parafiskalite ve Parafiskal Gelirler, Anadolu Matbaacılık.